

Museum
Sjoel Elburg

6 oktober 2018 t/m 5 januari 2019

DE GETEKENDEN

Kunstwerk van Amos van Gelder
dat herinneringen tot leven brengt

6 oktober 2018 t/m 5 januari 2019

DE GETEKENDEN

Kunstwerk van Amos van Gelder
dat herinneringen tot leven brengt

VOORWOORD

Op 8 juni 2018 werd Museum Sjoel Elburg na een tweede uitbreiding feestelijk heropend door Clemens Cornielje, commissaris van de Koning in Gelderland. ‘Een museum dat in de afgelopen tien jaar is uitgegroeid tot een parel onder de musea in Nederland’, aldus Cornielje. Hij benadrukte dat het onder de aandacht brengen van thema’s als verdraagzaamheid en integratie belangrijk is in deze tijd van toenemend antisemitisme. Volwassenen én jongeren zouden daarom een bezoek moeten brengen aan dit museum voor joods leven in de provincie. ‘Om te leren’.

Vanaf de oprichting van de Stichting Museum Sjoel Elburg in 2005 is dat ‘leren’ vooral gericht geweest op het doen van onderzoek naar de joodse gemeenschap van Elburg en het verzamelen van de schaarse materiële getuigenissen daarvan. Door de verzamelde verhalen middels diverse, vaak digitale, presentatietechnieken toegankelijk te maken voor publiek probeert de Stichting Museum Sjoel Elburg de joodse gemeenschap van Elburg – die mede door de gruwelijkheden van de Tweede Wereldoorlog in 1947 officieel wordt ontbonden – present te stellen in haar sjoel, haar huis van samenkomst. Dit gebeurt zowel in de vaste presentatie – die eerder dit jaar werd vernieuwd – als in wisseltentoonstellingen.

De Getekenden van Amos van Gelder is daar één van, een heel bijzondere. Het is voor het eerst dat een kunstenaar – samen met curator Ronit Eden en musicus Amit Gur – een kunstwerk heeft gemaakt speciaal voor deze plaats. Het ontstaan ervan gaat terug tot 2015 toen we kennismaakten met het werk van Amos van Gelder door zijn installatie ‘Wasserette’ in de synagoge van Groningen. Een project waarvoor hij vrijwel de volledige ruimte van de sjoel vol hing met metershoge witte doeken, elk omzoomd door ongelijke zwarte lijnen, als de banen van de joodse gebedsmantel, de talliet. Bij de kleinste windvlaag ging er een lichte beweging door de doeken, alsof er een levende minjan in de sjoel aanwezig was. Tegelijkertijd riepen de doeken de associatie op met wasgoed dat aan een lijn te drogen hangt. Een verwijzing naar de tijd na de Tweede Wereldoorlog, waarin de synagoge haar functie als gebedshuis verloor, en dienst deed als stomerij.

In dit conceptuele werk geeft Amos van Gelder vorm aan een gemeenschappelijke herinnering van de nu levenden aan de destijds omgekomenen. Zijn werk ‘leert’ ons ook over de geschiedenis, maar op een andere manier. Van Gelder laat bezoekers de geschiedenis ‘voelen’. Soms juist ook door mensen of dingen níet te laten zien, laat hij je hun afwezigheid ‘ervaren’.

Tussen 2015 en 2018 heeft Van Gelder zich grondig verdiept in zijn familiegeschiedenis én in de plaatsen waar zijn familie heeft gewoond. Het resulteerde in verschillende werken en tentoonstellingen waarin aspecten uit de geschiedenis van een plaats verbonden worden met de geschiedenis van het joodse volk, en specifiek met Van Gelders familie, tot een visuele ‘ervaring’ die raakt aan de thematiek van leven en dood.

Met *De getekenden* doet Amos van Gelder dat opnieuw en heeft hij een installatie gerealiseerd die enerzijds haast tegengesteld en anderzijds volledig complementair is aan

de vaste opstelling van Museum Sjoel Elburg. En zo trekt Amos van Gelder zijn eigen spoor door de mediene. Wij zijn hem – curator Ronit Eden, musicus Amit Gur en alle anderen die deze tentoonstelling mede mogelijk hebben gemaakt – dankbaar dat hij daarbij Museum Sjoel Elburg aandoet.

Namens het bestuur van Museum Sjoel Elburg,
Frederieke Jeletich-Visser, adviseur

DE GETEKENDEN

Een kunstwerk van Amos van Gelder dat herinneringen tot leven brengt

Bij het betreden van de expositieruimte wordt de bezoeker omringd door suggestieve landschappen, portretten en muziek: De getekenden is een totaalervaring die speciaal is gemaakt voor Museum Sjoel Elburg.

Aan de muur hangen schilderijen van lege landschappen die momenten tonen uit verschillende historische perioden waarin de cultuur zich tegen zichzelf keerde: gebeurtenissen zoals de kruisiging, de vernietiging van de tempels en de holocaust. Al speelden deze mijlpalen zich in een andere tijd en op een specifieke plek af, jaren later leven we nog met de gevolgen ervan.

Tussen de abstract verbeelde landschappen hangen twee familieportretten, geschilderd naar foto's van rond 1939. Eén schilderij toont de familie Waaker: Isaïc (Mozes) Waaker, de laatste rabbijn in Elburg, zijn vrouw Elisabeth Drukker en hun twee kinderen.

Op het andere schilderij staan de Cohens afgebeeld, de familie van de kunstenaar, tijdens het verjaardagsfeest voor één van hen, Ru. Het gezin van rabbijn Waaker kwam om tijdens de holocaust, terwijl een paar leden van de familie Cohen de oorlog overleefden. Op beide schilderijen zijn de hoofden van alle figuren voorzien van een aureool van woorden. Samen vormen deze woorden een tekst waarin het verhaal wordt verteld van hun leven en het leed dat hen is aangedaan.

De getekenden is een samenwerkingsproject van kunstenaar Amos van Gelder en musicus Amit Gur. In dit gezamenlijke werk leverde de manier van schilderen van de kunstenaar de inspiratie voor de muziek die op de achtergrond klinkt.

Van Gelder behoort tot de tweede generatie van de familie Cohen en heeft zich grondig verdiept in zijn familiegeschiedenis, die hecht is verweven met de Nederlandse geschiedenis. Zijn onderzoek mondde uit in een aantal tentoonstellingen in verschillende steden. Dit is de derde tentoonstelling. In elk van de steden verbindt de kunstenaar zijn eigen familiegeschiedenis met die van de plaatselijke joodse gemeenschap. Iedere expositie is een speciaal voor die ene stad gemaakte installatie waarin de lokale geschiedenis wordt uitgelicht en het heden aan het verleden wordt gekoppeld.

De getekenden is ontstaan nadat Van Gelder zich had verdiept in de geschiedenis van de joodse gemeenschap in Elburg en de rol die deze speelde in de geschiedenis van de stad. De verhalen uit het verleden zijn verwerkt in een kunstwerk dat nieuw leven schenkt aan een plek waar joden nog slechts een herinnering uit een ver verleden zijn.

Ronit Eden, curator

RU'S VERJAARDAG 1939

Familie Cohen, vijf broers en een zus (mijn grootmoeder), poseren samen met hun partners en kinderen voor een anonieme fotograaf, slechts momenten verwijderd van een ramp. De goed geïntegreerde familie Cohen representeert het grimmige lot dat typerend is voor de Nederlandse Joodse gemeenschap tijdens en na de tweede wereldoorlog.

Een korte persoonlijke biografie is versleuteld in het Hebreeuws en Engels als een halo rond de hoofden geweven. Naam, beroep en een persoonlijke anekdote zijn in de halo terug te vinden en voor degenen die gedeporteerd zijn ook de namen van het kamp waar ze overleden.

Drie van de zes Cohen-kinderen zijn overleden in de kampen. Chi Cohen was een jurist en vrijwilliger in een comité voor Palestina. Ru was medeoprichter van de 'Hachshara' in Deventer. Beiden overleden in Bergen Belzen. Jaques, die het familiebedrijf runde, stierf aan een hartaanval in Westerbork. David Cohen, professor emeritus, was een zionistische activist en medeoprichter van een organisatie die Joodse vluchtelingen opving voor de oorlog. Tijdens de oorlog was hij een van de twee controversiële leiders van de Jodenraad.

David en zijn vrouw overleefden kamp Theresienstadt. Joseph, schrijver en dichter, bekeerde zich tot het christendom in 1938. Hij overleefde een werkkamp en keerde terug naar zijn stad Groningen waarvan bijna de gehele Joodse gemeenschap vernietigd was en waar zijn baan als hoofd van de bibliotheek vergeven was. Mijn grootmoeder Hesselin woonde in New York waardoor ze ontsnapte aan de oorlog in Europa. Ze was lerares Duits maar weigerde nog Duitse les te geven.

Na de oorlog verklaarde David aan zijn ondervragers: "De helft van mijn directe familie en twee-derde van mijn grotere familie zijn door de nazi's en hun handlangers gedood. Een lot dat mijn familie gemeenschappelijk heeft met veel Nederlands-Joodse families. Sommige vrouwen en kinderen overleefden het kamp, sommigen zijn vermoord, sommigen zaten in het verzet en spaarden levens, sommigen zaten ondergedoken, sommigen zaten veilig ver weg. Na de oorlog kwamen sommigen terug, sommigen hadden het overleefd en sommigen emigreerden naar Israël of de Verenigde Staten. De familie is nooit meer hetzelfde geworden."

Als nakomeling van de familie Cohen realiseer ik me dat grote stukken van levens en verhalen ontbreken in mijn familie. De mensen op de foto die voor mij vreemden van een andere planeet zijn, zijn potentieel de mensen met wie ik intieme relaties zou hebben gehad, zou kunnen hebben gehad, zou moeten hebben gehad.

In dit schilderij waarin een familie bijeenkomt voor een verjaardag zijn de rollen van degenen die kijken en degenen die bekeken worden verwisseld. Degenen die bekeken worden zijn groot aanwezig, ze kijken terug en hun verborgen verhalen komen tevoorschijn. De term Joods-Christelijk heeft me als een schaduw geïnspireerd bij dit werk.

Amos van Gelder

AMOS CV

Amos van Gelder is in 1960 geboren in Haifa, Israël.

Nadat hij zijn dienstplicht bij IDF had vervuld ging hij in Nederland studeren aan de Vrije Academie Psychopolis in Den Haag. Aansluitend vertrok hij naar New York om te studeren aan het Pratt Institute en de Art Students League.

Hij werkte drie jaar bij de Bertha Urdang Gallery in N.Y.C. In die tijd had hij daar ook zijn eerste solotentoonstelling en nam hij deel aan groepsexposities met andere gerenommeerde eigentijdse Israëlische kunstenaars.

Hij keerde in 1990 terug naar Nederland en exposeerde hier op verschillende plekken, waaronder de Synagoge in Groningen, het Etty Hillesum Centrum in Deventer en het Joods Historisch Museum in Amsterdam.

Amos van Gelders conceptuele werk met taal en zijn voor een specifieke plek gemaakte projecten, waarin hij de geschiedenis van zijn familie en van de joodse gemeenschap in Nederland volgt, zijn gekocht en gesponsord door onder andere het Elizabeth S. and Alvin I. Fine Museum of the Congregation Emanu-El in San Francisco, het Joods Historisch Museum in Amsterdam, de Liberaal Joodse Gemeente Amsterdam, het Mondriaan Fonds en het vfonds.

WERKEN

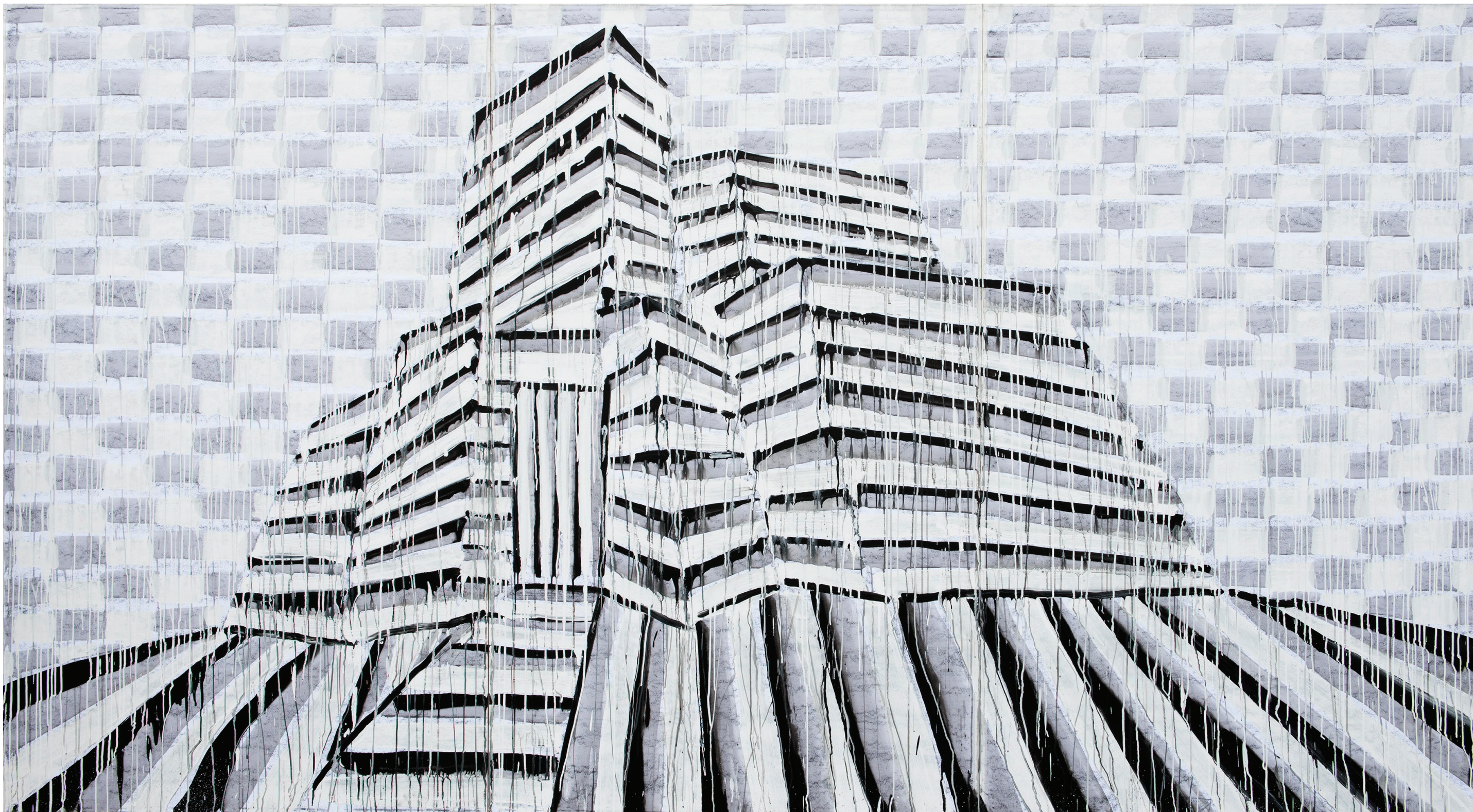

*Fotobijtschrift: detail Waaker Familie etc,
speciaficaties?*
*All paintings: Amos van Gelder, acryl, oil, and charcoal on
paper mounted on board, 2018*

*Fotobijtschrift: detail Waaker Familie etc,
speciaficaties?*
*All paintings: Amos van Gelder, acryl, oil, and charcoal on
paper mounted on board, 2018*

*Is deze foto nog groter te verkrijgen?
Zo niet, dan is dit het maximale formaat.*

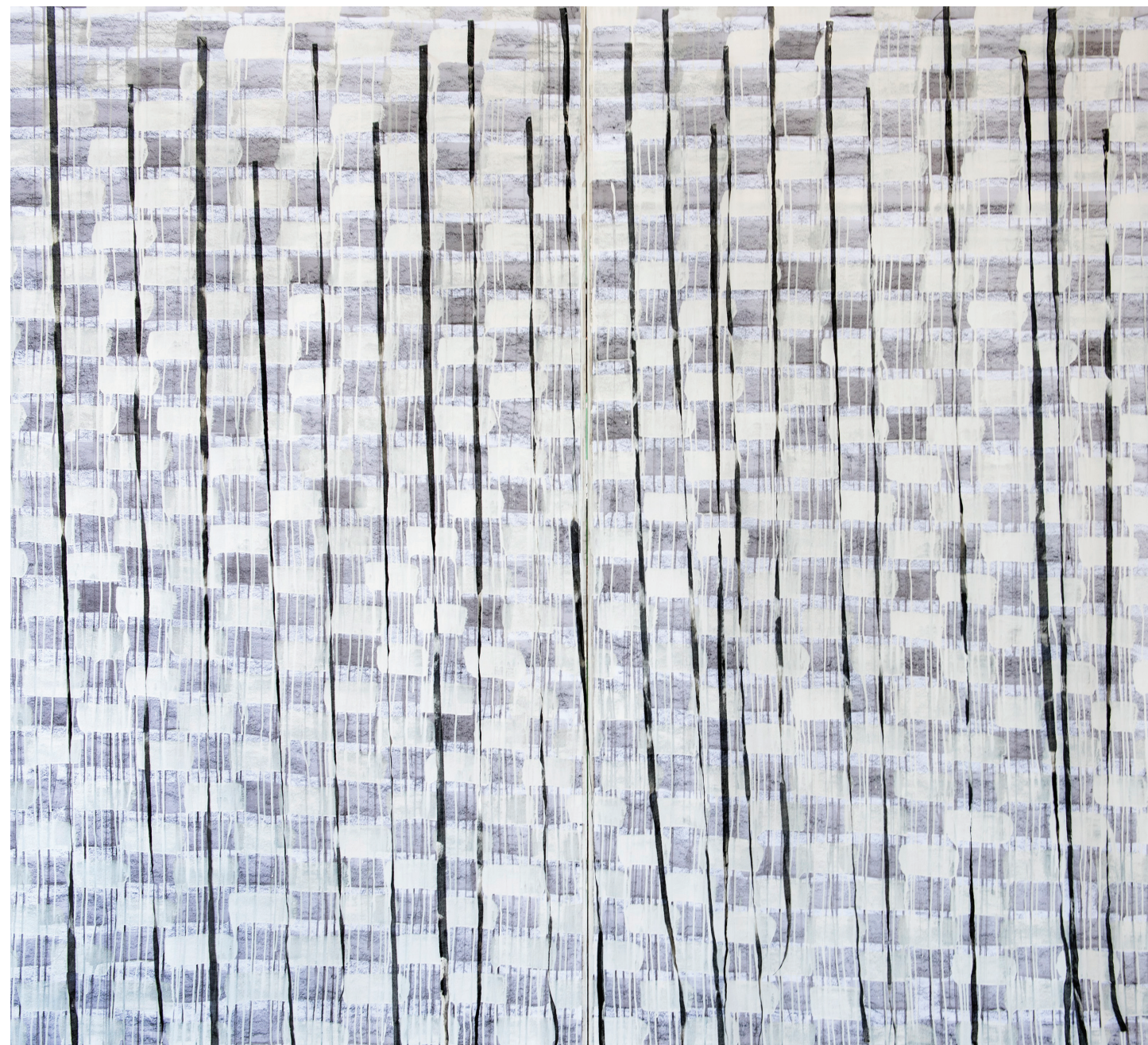
Tempel
360 x 200 cm
All paintings: Amos van Gelder, acryl, oil, and charcoal on
paper mounted on board, 2018

Detail RU's verjaardag

240 x 200 cm

All paintings: Amos van Gelder, acryl, oil, and charcoal on
paper mounted on board, 2018

Heaven is mourning

240 x 200 cm

All paintings: Amos van Gelder, acryl, oil, and charcoal on
paper mounted on board, 2018

Foto's 2x van de tentoonstelling Elburg

nalezen en aanvullen

Colofon

Deze brochure verschijnt ter gelegenheid van de tentoonstelling
*De Getekenden, kunstwerk van Amos van Gelder die herinneringen
tot leven brengen*, die te zien is in Museum Sjoel Elburg van
6 oktober 2018 t/m 5 januari 2019.

Curator

Ronit Eden

Projectleiding

Frederieke Jeletich-Visser, adviseur (www.cultuurproject.nl)

Music

Amit Gur

Vertaling

Maaïke Post and Arjen Mulder

Fotografie

Chris van Houts

Ontwerp

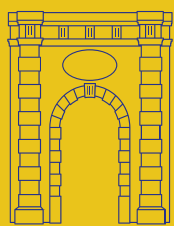
Cathy Leijds (toon... in vorm)

Met dank aan

Ton Offerman, Joel Cahen.....

De tentoonstelling werd mede mogelijk gemaakt door financiële
steun van de Provincie Gelderland en Mondriaanfonds.

Logo's erbij ????

Museum Sjoel Elburg

Graaf Hendriksteeg 2
8081 CH Elburg
www.sjoelburg.nl